

ισλαμικού μυστικισμού, του οποίου ως επιφανέστερος εκπρόσωπος ανεγνωρίσθη ο μυστικός ποιητής Maulana Jalaladdin Rumi, ο αναγνώστης βοηθείται όχι μόνον εις την μόρφωσιν πληρεστέρας εικόνας περί τῆς οὐσίας καὶ τῶν ἐκφάνσεων τῆς ἀνθρωπίνης θρησκευτικότητος, ἀλλὰ καὶ εις τὴν βαθυτέραν κατανόησιν τῆς ἀληθείας καὶ τῆς σωτηριώδους διὰ τὸν ἄνθρωπον ἐννοίας τοῦ ἀληθοῦς μυστικοῦ βιώματος τῆς ὀρθοδόξου Χριστιανικῆς Θεολογίας.

Καὶ ὁ Πανεπιστημιακὸς διδάσκαλος κατακλείων τὴν μελέτην τοῦ σημειοῦ: «Ἡ μυστικὴ ἐμπειρία τοῦ Jalaladdin Rumi εἶναι ἀξία προσοχῆς, διότι ἐκφράζει τὴν ὑπὸ τοῦ ἀνθρώπου ἐναγώνιον ἀναζήτησιν τοῦ θεοῦ. Ὁ ἐκστατικὸς ἐνθουσιασμὸς εἰς τὴν ἐμπειρίαν τῆς μετὰ τοῦ Θεοῦ ἐνώσεως παρουσιάζεται εἰς τὸν Ἰσλαμικὸν μυστικισμόν διὰ τῶν αὐτῶν πολλάκις λεκτικῶν σχημάτων ὡς καὶ εἰς τὴν χριστιανικὴν ἀσκητικὴν πρᾶξιν καὶ θεωρίαν. Καὶ ἐνταῦθα ἀκριβῶς διαπιστοῦται ἡ ζωτικὴ ἐπίδρασις τῆς χριστιανικῆς εὐσεβείας ἐπὶ τῆς εὐσεβείας τοῦ Ἰσλαμικοῦ μυστικισμοῦ, ἂν καὶ ὁ τελευταῖος εἶναι ξένος πρὸς τὴν ἀληθῆ περι Ἀποκαλύψεως καὶ πνευματικότητος διδασκαλίαν τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ ὡς καὶ πρὸς τὴν ἐμπειρίαν καὶ τὴν διὰ τῆς θεώσεως θεᾶν τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ ὑπὸ τῶν ἁγίων τῆς ὀρθοδόξου χριστιανικῆς πίστεως.

Ἄλλοι συγκινητικοὶ λόγοι ἀγάπης τοῦ Jalaladdin Rumi πρὸς τὸν Θεόν, ἡ ἐναγώνιος ἀναζήτησις τῆς ἀληθείας καὶ τὰ βαθέα θρησκευτικὰ αὐτοῦ βιώματα φαίνεται νὰ ρίπτουν περισσότερον φῶς εἰς τοὺς προφητικὸς λόγους: «ἀπ' ἀνατολῶν ἡλίου ἕως δυσμῶν τὸ ὄνομά μου δεδόξασται ἐν τοῖς ἔθνεσιν, καὶ ἐν παντὶ τόπῳ θυμίαμα προσάγεται τῷ ὀνόματί μου καὶ θυσία καθαρὰ, διότι μέγα τὸ ὄνομά μου ἐν τοῖς ἔθνεσιν, λέγει Κύριος Παντοκράτωρ,» (Μαλαχίου 1, 11). Ἴσως εἶναι τὸ φῶς ἐκεῖνο τοῦ «σπερματικοῦ Λόγου», τὸ ὁποῖον ἐβλεπεν ὁ μέγας θρησκευτολόγος καὶ εὐαγγελικὸς ἐπίσκοπος Nathan Söderblom, ὅστις —θεωρῶν τὴν ἱστορίαν τῶν θρησκευμάτων ὡς ἱστορίαν τῆς Οἰκονομίας τοῦ Θεοῦ εἰς τὴν παγκόσμιον ἱστορίαν—, ὅταν εὐρίσκετο ἐπὶ τῆς κλίνης τοῦ θανάτου τοῦ διεκέρυττε: Γνωρίζω ὅτι ὁ Θεὸς ζῆ· δύναμαι νὰ τὸ ἀποδείξω διὰ τῆς ἱστορίας τῶν θρησκευμάτων».

Ὁ τόμος εἰς ἐπιμελημένην καὶ καλαισθητὸν ἔκδοσιν (Ἐκδόσεις Π. Πουρναρᾶ, Θεσ/νίκη) συμπληροῦται διὰ πλουσιωτάτης Βιβλιογραφίας (Πηγαί-βοηθήματα), Πίνακος Ἀραβικῶν ὄρων, Πίνακος Ὄνομάτων καὶ Πίνακος Πραγμάτων.

ΑΝΤΩΝΙΟΣ Ν. ΛΟΞΑΣ

Scholia Demosthenica. Volumen II scholia in orationes 19-60 continens. Edidit Mervin R. Dilts. Leipzig 1986 (Bibliotheca Scriptorum Graecorum et Romanorum Teubneriana). Σελ. XIV+404.

Συνέχειαν τοῦ α' τόμου τῶν εἰς Δημοσθένη σχολίων (βλ. Πλάτων α τόμ. 36 (1984), σελ. 125-126 καὶ Γ. Α. Χριστοδούλου, Σύμμικτα κριτικά, Ἀθήναι 1986, σελ. 125-126) ἀποτελεῖ ὁ μετὰ χεῖρας ὀγκωδέστερος β' τόμος, περιέχων τὰ εἰς τοὺς λόγους 19-60 τοῦ Δημοσθένους σχόλια. Καὶ διὰ τὸν τόμον αὐτὸν ἰσχύουν ὅσα ἐγράφησαν περὶ τοῦ προηγουμένου, ὅτι δηλ. ἡ συγκρότησις τοῦ ἀρχαίου κειμένου στηρίζεται ἐπὶ εὐρείας βάσεως κωδίκων, ἡ ἐπιλογή δὲ τῶν

γραφῶν ἐπιτελεῖται μετὰ συνέσεως ἀξίας ἐπαίνου. Τυπογραφικὰ σφάλματα ἐλλείπουν σχεδὸν παντελῶς (ἀλλ' εἰς σελ. 223.5 ἀντὶ γεννικῆ ἢ γραπτέον γεννικῆ). Ἐπιφυλασσόμενοι νὰ γράψωμεν ἄλλοτε πλείονα περὶ τῶν σχολίων τούτων, σημειοῦμεν προχείρως ὅτι εἰς σελ. 5.9-11 ἀντὶ τῶν ἐμπεποιήκη] ὑποτακτικῆς ἐστὶν ἐγκλίσεως παρακειμένη καὶ ὑπερσυντελική· οἷον "ἐὰν ἐμπεποιήκω, ἐὰν ἐμπεποιήκη". διὸ καὶ ὑποτακτικὸν ἔχει προσγραφόμενον τὸ εἰκάζω ὅτι γραπτέον... παρακείμενος καὶ ὑπερσυντελικός... διὸ καὶ <ὡς> ὑποτακτικὸν κτλ. Ὁ τόμος κατακλείεται ὑπὸ χρησίων πινάκων τῶν συγγραφέων, τῶν κυρίων ὀνομάτων καὶ τῶν γλωσσῶν.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Α. ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ

Kulturgeschichte der antiken Welt. Band 22. Roland Hampe, Antikes und Modernes Griechenland. Herausgegeben von Erika Simon. Verlag Philipp von Zabern, Mainz 1984. Σελ. 343, εἰκ. 82, ἔγχρ. πίνακες 6. ISBN 3-8053-0802-7.

Τὸ ἔργον τῶν φιλελλήνων, ποῦ προσέφεραν τὸ ἅπαν τῶν δυνάμεών τους διὰ τὸν κόσμον ποῦ ἐδίδαξαν, ἐμόχθησαν καὶ ἐμελέτησαν, ἀλλὰ καὶ ἀνέδειξαν, χαρακτηρίζεται ἀπὸ πολυσχιδῆ προσφορὰν, προσφορὰ ποῦ ἐπεκτείνεται σὲ ὅλες τὶς πτυχῆς καὶ σὲ ὅλες τὶς περιόδους τοῦ Ἑλληνισμοῦ, διότι δι' αὐτοὺς ἀποτελεῖ ἀδιάσπαστο σύνολο, ὅπως εἶναι καὶ ἡ γλῶσσα μας μία καὶ ἀενάως ἀνανευομένη εἰς τὴν πηγὴν τῆς ἐλληνοποιητικῆς δυνάμεως ποῦ χαρακτηρίζει τὸν Ἕλληνα.

Ἡ προσφορὰ τοῦ καθηγητοῦ τῆς κλασσικῆς Ἀρχαιολογίας τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Αἰδελβέργης δρ. Roland Hampe ἀνάγεται σὲ αὐτὲς τὶς σφαῖρες καὶ δὲν ἐγράφη (δι' αὐτὸν) τυχαίως ὅτι τὴν ἐπίπονον ἐνάσκησιν τῆς ἐπιστημονικῆς του προδιαθέσεως ἐνίσχυσαν αἱ Μοῦσαι, ποῦ ὑπῆρξαν δι' αὐτὸν πραγματικότης καὶ θερμουργὸς δύναμις (Er. Simon).

Ἡτύχησε νὰ διδαχθῆ ἀπὸ τὸν πατέρα του, τὸν ἱστορικὸν Karl Hampe, μέθοδον νὰ προβληματίζεται ἱκανῶς καὶ νὰ ἐρευνᾷ ἐνδελεχῶς, ἰδιότητες ποῦ ἐπέτρεψαν εἰς αὐτὸν νὰ στραφῆ καὶ εἰς πρακτικῆς φύσεως ἐφόδια διὰ τὴν τελείωσίν του.

Ὅτι ἀπέκτησε, μάθησιν, φιλοπονίαν καὶ ἦθος, τὰ ἐνήσκησε μὲ πρώτην ἀφετηρίαν τὰ χρόνια τῶν σπουδῶν του δίπλα εἰς τὸν Ernst Buschor, ποῦ ἐπέτρεψε νὰ δωρήσῃ εἰς τὸν Hampe καὶ τὴν ἀγάπην διὰ τὸ ἀρχαῖον κάλλος καὶ τὴν ἱκανότητα νὰ τὸ ἀξιοποιήσῃ.

Ἡ προδιάθεσί του τὸν ὠδήγησεν εἰς τὴν Ρώμην καὶ εἰς τὰς Ἀθήνας μὲ καρποὺς τὰς δημοσιεύσεις ποῦ ἄπτονται τῆς ἀρχαίας κεραμικῆς, τῆς ἀνασκαφικῆς δραστηριότητος (Ὀλυμπία) καὶ τῆς πλαστικῆς (Ἡνίοχος) διὰ τὸν τίτλον τοῦ ὕφηγοῦ.

Αὐτὸ ποῦ ἐχαρακτήριζε τὸν R. Hampe ἦτο ἡ ἐλληνομάθειά του, ἡ ἐλληνομάθεια ποῦ ἐπέτρεπεν εἰς αὐτὸν νὰ ἀξιοποιῆ τὴν σημασίαν καὶ τὴν οὐσίαν τῶν ἔργων τῆς ἀρχαίας ἐλληνικῆς τέχνης νὰ ἀναπτυχθοῦν μέσα ἀπὸ τὸ σύνολον τῆς γραπτῆς μας παραδόσεως καὶ νὰ τέρψῃ μὲ τὸν τρόπον ποῦ αὐτὸς ἐγνώριζε.